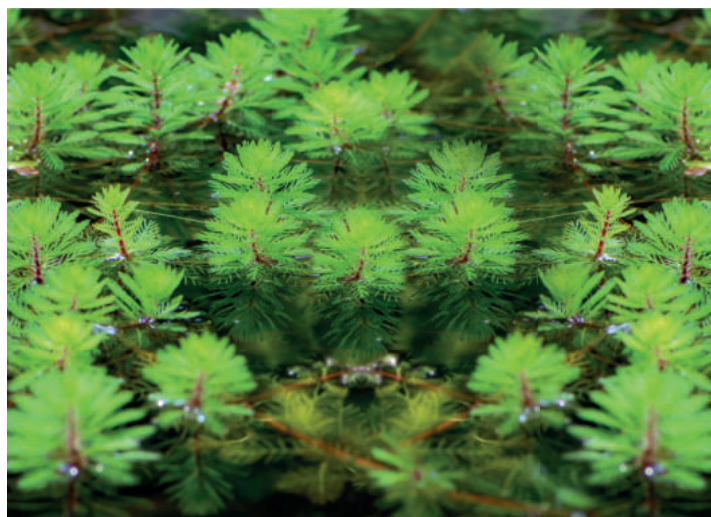

NIEUWE INZICHTEN PLEITEN VOOR
ANDERE AANPAK INVASIEVE EXOTEN

Niet bestrijden, maar juist beheeren lijkt te werken

Amerikaanse eik (boven) en Amerikaanse vogelkers (onder)

Japanse duizenknoop (boven) en Vederkruid (onder)

Systeemgericht natuurherstel: het is de zoveelste glossy term uit het handboek van de moderne ecooloog. Bosgroep Zuid Nederland en Stichting Bargerveen hebben er inmiddels meer dan zes jaar ervaring mee.

Japanse duizendknoop, Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik en watercrassula: het zijn enkele invasieve plantensoorten die natuurbeheerders in ons land liever kwijt dan rijk zijn. Veel soorten komen ons land binnen via de internationale handel of worden gedumpt in de natuur door mensen die van hun tuinvijvertje af willen. Dat laatste gebeurde bijvoorbeeld met het exotische vederkruid, een allesoverheersende waterplant die inmiddels hele poelen, sloten en beken kan laten dichtgroeien. Deze exoot is samen met zijn broertje het parelvederkruid in ons land bezig aan een flinke opmars.

Een niet te winnen strijd

Beheerders doen er al jaren van alles aan om deze exoten uit de natuur te bannen, maar het lijkt een niet te winnen strijd. 'Onze focus ligt van oudsher te veel op het compleet verwijderen van exoten', zegt Jessica Snoek van Bosgroep Zuid Nederland. 'En dat gaat je niet lukken. Dat bewijst de praktijk. Daarom zijn we met het LIFE Resilias-project, dat zeven jaar lang wordt ondersteund door het LIFE-programma van de Europese Unie, een andere koers gaan varen.'

Jessica Snoek van Bosgroep Zuid Nederland: 'We veranderen het ecosysteem dusdanig dat de exoot minder goed gedijt.'

Daarbij gaat het ons niet meer om het compleet verwijderen van exoten, maar om ze beheersbaar te houden op een ecologisch verantwoorde manier. We willen de dominantie van invasieve soorten doorbreken en voorkomen. Hierbij kijken we ook naar het ecosysteem rondom de exoot. Hoe kan deze worden versterkt om de exoot onder controle te houden, of zelfs weg te houden? Zo integreren we ze als het ware in het bestaande ecosysteem.'

Zonder grote schade

Daarbij baseren de beheerders zich op een methode genaamd de Ecosystem Resilience Approach, die al op verschillende plaatsen wordt uitgevoerd. Snoek: 'We veranderen het ecosysteem dusdanig dat de exoot minder goed gedijt. De exoot krijgt een plek in het ecosysteem, zonder dat hij grote schade kan toebrengen. Uiteindelijk wordt hij dan gewoon een van de soorten in plaats van een allesoverheersende indringer.'

Concurrentie

In Utrecht ging men bijvoorbeeld aan de gang met de bestrijding van de Japanse duizendknoop die weelderig tierde op enkele wegbermen. Voor het vrijmaken van duizendknoop werd de bodem eerst tot veertig centimeter diep afgegraven om zo veel mogelijk van de ondergrondse delen te verwijderen. De grond werd vervolgens gezeefd en teruggeplaatst. In een deel van de proefvlakken werden kleine braamstruikjes geplant, zo'n anderhalf stuks per vierkante meter. Verwacht werd dat de snelgroeende bramenstruiken voor concurrentie om licht en voedingsstoffen zouden zorgen.

Voorlopige conclusie: de duizendknoop komt minder snel terug dan voorheen. In de proefvlakken met bramen bleek eind 2023 de bedekking van de bodem met duizendknoop 2,5 keer lager dan in proefvlakken zonder bramen. Ook was er minder totale biomassa van duizendknoop na de aanplant van braam.

De strijd om het licht

Ook in bosgebieden poogt men de veerkracht van het ecosysteem te herstellen door de aanplant van snelgroeende en schaduwtolerante boomsoorten. De snelgroeende soorten groeien boven de exoten uit en schaduwtolerante soorten vestigen zich eronder. Na verloop van tijd verliest de exoot de concurrentieslag om het licht. In beekdalen maakt LIFE Resilias gebruik van deze techniek bij de strijd tegen de duizendknoop. Ook hier worden ondergrondse wortelstokken verwijderd om geïntroduceerde inheemse soorten, zoals wilg en zwarte els, voldoende tijd en ruimte te geven zich te vestigen.

Twee vliegen in één klap

In Noord-Frankrijk werd deze aanpak met succes getest in een veldproef. In dit experiment verminderde de gelijktijdige aanplant van wilg en els de uitbreiding van duizendknoop met respectievelijk 50 en 80 procent. Snoek: 'Een interessante optie is om op plekken in het bos waar je hebt moeten afgraven, bomen terug te planten die niet alleen competitief zijn voor exoten, maar ook klimaatbestendig, zoals tamme kastanje, ratelpopulier en winterik. Zo sla je twee vliegen in één klap. Maar soms willen grondeigenaren dat niet. Zij willen dan liever dezelfde soort bomen terug, omdat men dat gewend is of omdat wandelaars dat mooier vinden. Dat vereist nog wel een omslag in denken.'

Concurrentie om voedingsstoffen

In ecosystemen zoals graslanden staat vooral de concurrentie om voedingsstoffen centraal. Dit werd getest in kleine veldproeven in graslanden met Aziatische duizendknopen. Na verwijdering van de wortels onderdrukten geïntroduceerde inheemse kruiden en grassen de hernieuwde groei van de duizendknoop binnen zes maanden volledig. In pilots zonder introductie van inheemse soorten bleef duizendknoop ontspruiten en

groeien. Naast de concurrentie om voedingsstoffen bleek ook de toegenomen vraat door planteneters een belangrijke factor van belang.

Onder de duim

Ook in natte gebieden die voor de landbouw weinig interessant zijn kan een invasieve soort als de watercrassula onder de duim worden gehouden door de veerkracht van het ecosysteem te herstellen. Dit blijkt uit een publicatie in Nature Today. Veldobservaties laten zien dat een verscheidenheid aan inheemse soorten kan concurreren met deze zeer invasieve plant. Experimenten, waarbij de beschikbaarheid van voedingsstoffen werd verminderd en gelijktijdig inheemse soorten zoals oeverkruid (*Littorella uniflora*) werden aangeplant, lieten zien dat de aanwezigheid van watercrassula teruggebracht kan worden.

Praktische haalbaarheid

In het komend jaar richt de studie van Bosgroep Zuid Nederland zich vooral op verdere monitoring. Daarmee hoopt men dan een volgende stap te kunnen gaan zetten. Snoek: 'We focussen ons onderzoek nu nog op vier soorten (watercrassula, vogelkers, duizendknoop en zonnebaars), maar er zijn natuurlijk veel meer invasieve exoten. Daarnaast willen we de praktische haalbaarheid onderzoeken. Dat is zeker nog een punt, want een proefopstelling is iets anders dan het aanpakken van een groot perceel in de praktijk.'

Bestrijden of beheren?

'De kosten voor zowel verwijderen als nieuw aanplanten, en daarmee het beheren van een exoot, kunnen hoog oplopen. Daarom kiezen landeigenaren

vaak liever voor alleen bestrijden, wat veel budgetvriendelijker is. Het is daarom zeker interessant om te kijken wat er op de langere termijn het beste is, zowel voor het ecosysteem als voor de portemonnee. Want het risico met alleen maar verwijderen, als het je al lukt, is dat je aan de gang kunt blijven en het bestrijden nooit klaar is. Toch zou dit op langere termijn voor sommige soorten wellicht een goedkopere oplossing kunnen blijken te zijn. En misschien zelfs vriendelijker voor het ecosysteem, want als je hele stukken afgraaft, graaf je ook de soorten mee die je juist wel wil hebben. Daarmee vernietig je telkens ook een deel van het ecosysteem zelf.'

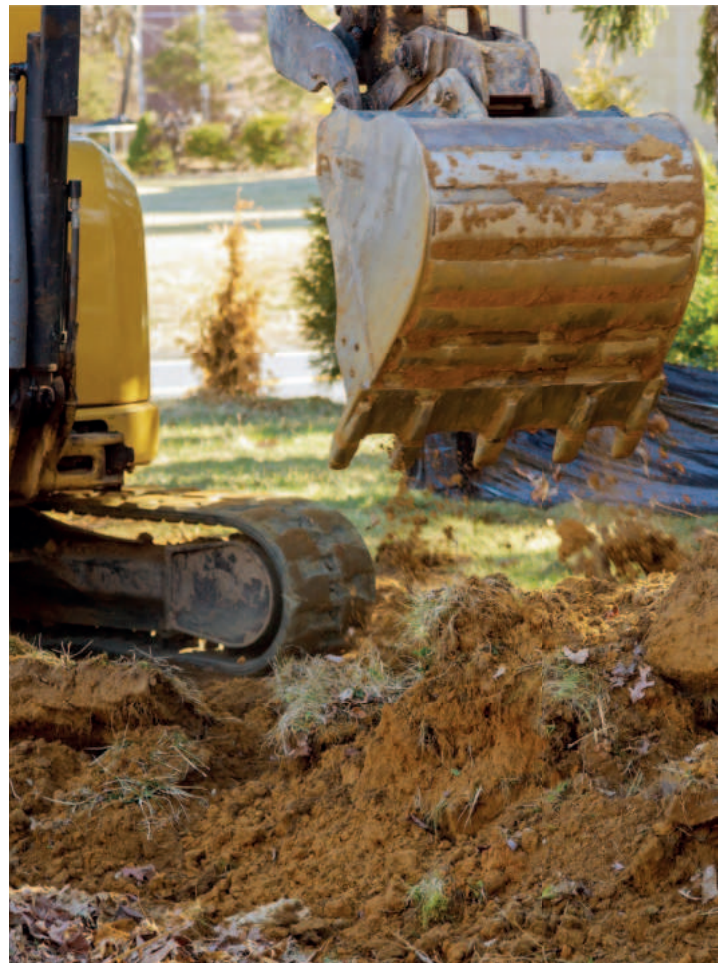
TEKST: OSWIN SCHNEEWEISZ

FOTO'S: BOSGROEP ZUID NEDERLAND
EN CANVA

'In het bos kun je bomen terugplanten die niet alleen competitief zijn, maar ook klimaatbestendig.'

Aziatische duizendknoop
en watercrassula

Landeigenaren kiezen bij het bestrijden van invasieve exoten vaak voor alleen verwijderen, omdat dit goedkoper is.